WYNIA'S WEEK

Bekijk het Noordpoolgebied niet als klimaatprobleem maar als geopolitieke kans

Posted on 11 september 2025 by Gastauteur

*Door Lloyd Opdam**

In de verschuivende machtsverhoudingen zoekt Europa naar zijn plek in een nieuwe wereldorde. De strategische blik is daarbij vaak gericht op het Midden-Oosten, de Balkan of de dreiging van hybride oorlogen gevoed door China, Rusland en Iran. Maar tijdens een ontmoeting in Napels met de voorzitter van het Free & Open Indo-Pacific Forum, Kaush Arha, werd ik gewezen op de ontwikkeling in een onderbelicht gebied: de Noordpool.

Waar het zee-ijs door opwarming in rap tempo verdwijnt, opent zich ruimte voor scheepvaart, grondstoffen, visserij, en dus economische macht. De strategische kansen zijn enorm. Niet alleen voor de acht Arctische landen, waaronder Rusland, maar ook voor mondiale spelers als China die al volop investeren in deze regio. Voorspeld wordt dat vanaf 2040 de Noordpool in de zomer grotendeels ijsvrij zal

zijn. Daarmee verandert het gebied van een bevroren niemandsland in een speelveld waar belangen gaan botsen met economische en politieke gevolgen. Hoog tijd dat we het hier vaker over gaan hebben.

Van ijsbarrière tot goudmijn

De Noordelijke Zeeroute (NSR), die Europa met Azië verbindt via het poolgebied, is maar liefst 7.000 kilometer korter dan de traditionele route via het Suezkanaal. Of je nu vanaf Rotterdam naar Yokohama gaat via de Noordwestelijke route langs Canada of via de Noordelijke route langs Rusland, beide vaartijden zijn veel korter. Van Dalian (China) naar Rotterdam via de Noordelijke Zeeroute duurt 35 dagen, terwijl het via het Suez-kanaal ruim 48 dagen duurt.

Voor scheepvaart en logistiek betekent dit aanzienlijk minder brandstofverbruik en een snellere doorlooptijd van goederen. Hoewel Rusland zonder twijfel de geopolitieke dreiging van deze tijd vormt, moet men erkennen dat het land zijn strategische planning uitstekend beheerst. President Poetin investeert namelijk fors in de uitbouw van nieuwe zeehavens, ijsbrekers en essentiële infrastructuur, met als uiteindelijk doel om jaarlijks 900 miljoen ton vracht via deze noordelijke corridor te vervoeren.

Daarentegen toont Europa, en opmerkelijk genoeg ook Nederland, zich vooralsnog terughoudend. De haven van Rotterdam volgt de ontwikkelingen, maar verwacht voor 2040 geen structurele verschuiving richting de NSR. Dit, terwijl de economie van het Noordpoolgebied nu al een omvang heeft van 450 tot 500 miljard dollar (even groot als de economie van Maleisië) en alleen maar zal groeien.

Het draait hier echter niet louter om handel. De voornaamste drijfveer voor zowel Poetin als de Chinese leider Xi Jinping is namelijk de toegang tot grondstoffen. Het Noordpoolgebied behoort tot de laatste grotendeels onaangetaste regio's ter wereld op het vlak van grondstoffenwinning en herbergt aanzienlijke olie-, gas- en mineraalvoorraden. Vooralsnog vormen ijs en extreme kou aanzienlijke obstakels, maar zodra deze natuurlijke barrières verdwijnen, kan de winning in vergelijking met andere gebieden relatief eenvoudig en kostenefficiënt plaatsvinden. Dit is mede te danken aan het feit dat de Noordelijke IJszee de ondiepste is van de vijf grote oceanen, waardoor de onderliggende continentale platen gemakkelijker te bereiken zijn.

De Koude Oorlog in het Noorden

Maar wie heeft er nou toegang tot die goudmijn? Wie is de baas in het Noordpoolgebied? De EU, de NAVO, Noorwegen, Denemarken, Rusland, China of toch de Verenigde Staten? Hoewel het VN-Zeerechtverdrag (UNCLOS) een juridisch kader biedt, blijft de interpretatie ervan vaag. Veel Arctische staten beroepen zich daar met name op artikel 234 om via ijskapbescherming invloed uit te oefenen. Maar door het smeltende ijs verliest dit argument zijn kracht.

In de praktijk neemt Rusland inmiddels de dominante positie in. De Russen beslaan maar liefst de helft van het Noordpoolgebied en twintig procent van de landmassa binnen de Poolcirkel. Ze beschikken over de langste kustlijn aan de Noordelijke IJszee, zijn goed voor 71 procent van het Arctische bruto binnenlands product en tellen ongeveer twee miljoen inwoners in het gebied.

Poetin streeft naar volledige controle

De Russen onderstrepen deze cijfers met hun toenemende invloed in het Noordpoolgebied. Zo bouwde Rusland er 475 nieuwe militaire locaties en werden er zestien diepwaterhavens aangelegd. Daarnaast zijn er talloze anti-scheepsraketten geplaatst. Rusland werkt ook nauwer samen met China, dat zichzelf een 'near-Arctic state' noemt en via de Polar Silk Road meer invloed in het gebied probeert te krijgen.

President Poetin streeft duidelijk naar volledige controle over deze strategische regio, zoals ook al bleek uit zijn doctoraat over arctische mineralen dat hij in 1997 aan het Sint-Petersburg Mining Institute schreef. Voor hem gaat het niet alleen om internationale belangen, maar is het ook intern van cruciaal belang voor de verbinding tussen noord- en zuid-Rusland.

Om complete controle te kunnen realiseren zijn enkele strategische hotspots essentieel. Deze hotspots fungeren als toegangspoorten tot de Noord-Atlantische Oceaan en vormen sleutellocaties voor toegang tot de Baltische Zee en voor het monitoren van Russische onderzeese activiteiten. De recente uitbreiding van de NAVO met de Scandinavische landen Zweden en Finland heeft de spanningen rond deze hotspots verder doen toenemen.

Die hotspots betreffen:

Groenland, dat een cruciale strategische rol heeft. Het eiland valt onder de Deense kroon en heeft een enorme permanente ijskap. Daarnaast bestaat er sinds 1945 een veiligheidsverdrag met de Verenigde Staten, waaronder ook een grote militaire basis valt. Deze combinatie maakt Groenland van onschatbare waarde voor geopolitieke belangen.

Svalbard, vallend onder Noorwegen, is bijzonder vanwege de nabijheid tot de Russische militaire installaties op Frans Jozefland.

En tot slot de *Faeröer Eilanden*, eveneens onderdeel van het Deense koninkrijk. Zij nemen een sleutelpositie in binnen de GIUK-corridor (Groenland, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) en zijn daarmee cruciaal voor de controle over maritieme toegangsroutes van Rusland tot de Atlantische Oceaan.

Voor de NAVO vormen deze gebieden samen de logistieke ruggengraat van haar strategie in het Noordpoolgebied, met hun potentieel als ideale locaties voor radarinstallaties en luchtmachtbases.

Wie de Noordpool controleert, controleert de toekomst

We staan aan de vooravond van een interessant tijdperk voor het Noordpoolgebied. Wie zal de controle grijpen, hoe hoog zullen de spanningen oplopen, en wie blijven er uiteindelijk achter als verliezers? Blijven bestaande verdragen, zoals het VN-Zeerechtverdrag (UNCLOS), nog leidend of dient zich een nieuw juridisch kader aan? Eén ding is duidelijk: De NAVO moet, in nauwe samenwerking met invloedrijke EU-lidstaten, het Noordpoolgebied hoger op de geopolitieke agenda plaatsen én ernaar handelen.

Nederland, met zijn rol in het beheer van de Noordzee en met de Rotterdamse haven als logistiek knooppunt, kan en moet hierin een vooraanstaande rol vervullen. Het gebied is geen ver-van-mijn-bed-show meer. Het is tijd om het Noordpoolgebied niet langer uitsluitend als een klimaatprobleem te zien, maar als een geopolitieke kans. Een kans waarop het Westen snel, eensgezind en met overtuiging moet handelen.

*__Lloyd-Leonard Opdam__ *studeert Bestuurs- en Organisatiewetenschap.*

__Wynia's Week__ *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* __156 keer per jaar__*, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. Doet u mee? Hartelijk dank!*